

**Голові
спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02
в Інституті підготовки кадрів
державної служби зайнятості України
д.держ.упр., професору
Р.В. Войтович**

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата наук з державного управління, полковника Збройних Сил України Савки Івана Івановича на дисертаційну роботу Швидкого Ярослава Юрійовича на тему: «Механізми інституційного забезпечення протидії корупції», поданої до захисту до спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02 на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку

Актуальність теми дисертації, зв'язок із науковими програмами, темами. Корупція як соціальне явище існує практично в усіх країнах світу, у тому числі в тих, що більшість дослідників їх відносять до «еталонних» з точки зору розвитку демократії. При цьому спостерігається стійка тенденція до зростання корупції та еволюції корупційних практик у розвинутих демократичних країнах. Разом з тим особливого значення корупція набуває в суспільствах транзитивного типу, однією з особливостей яких є надмірна політизація державного управлінського апарату, якій значною мірою представляє не стільки інтереси держави та суспільства, скільки конкретних угруповань, які, у свою чергу, тісно пов'язані з великим капіталом. Протягом останніх років рівень корупції в Україні залишається високим. Про необхідність удосконалення механізмів інституційного забезпечення протидії корупції неодноразово заявляли перші особи держави. З метою посилення ефективності антикорупційної діяльності Україною активно використовуються міжнародні механізми боротьби з корупцією. Очевидно, що міжнародні інструменти хоч і внесли певне пожвавлення у боротьбу з корупцією, проте є недостатніми для ефективної протидії цьому явищу. За час незалежності нашої державі так і не вдалося забезпечити створення дієвої системи протидії корупції. Несистемні реорганізації правоохоронних органів не дали бажаного результату. Тому сьогодні як ніколи гостро постало питання створення окремої, потужної і головне дійсно незалежної антикорупційної інституції. Разом з тим, незважаючи на опрацювання окремих проблем протидії корупції і безумовну затребуваність учених, постійне удосконалення механізмів боротьби з цим явищем залишається дуже актуальним завданням і потребує певного дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Структура дисертаційної роботи характеризується логічністю та послідовністю, обумовлена завданнями та підпорядкована меті дослідження. Мета

дослідження, яку окреслив здобувач, логічно відображає суть роботи та полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні механізмів інституційного забезпечення протидії корупції та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення діяльності органів влади у даній сфері.

У першому розділі «Теоретико-правові основи механізмів інституційного забезпечення протидії корупції» – розглянуто понятійно-термінологічний апарат у сфері протидії корупції та з'ясовано особливості впливу корупційних явищ на національну безпеку країни; охарактеризовано нормативно-правове забезпечення діяльності з протидії корупції в Україні. У другому розділі «Дослідження сучасного стану реалізації механізмів інституційного забезпечення протидії корупції в Україні» – досліджено сучасний стан реалізації механізмів інституційного забезпечення протидії корупції; проаналізовано інституційний механізм протидії корупції в контексті забезпечення національної безпеки та окреслено проблеми реалізації механізмів інституційного забезпечення протидії корупції. У третьому розділі «Шляхи удосконалення механізмів інституційного забезпечення протидії корупції» – досліджено зарубіжний досвід протидії корупції та можливості його імплементації в Україні; запропоновано шляхи вдосконалення механізмів інституційного забезпечення національної безпеки органами протидії корупції в Україні.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні механізмів інституційного забезпечення протидії корупції та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення діяльності органів влади у даній сфері. Разом із тим, конкретизовано, що уперше запропоновано структурно-функціональну модель оптимізації інституційного механізму протидії корупції, особливістю якої є її формування у контексті підвищення національної безпеки та базування (як виявлено за допомогою аналізу міжнародного досвіду) на основному принципі подолання даного явища – невідворотності настання покарання за вчинені корупційні правопорушення та правопорушення пов'язані з корупцією. Зроблено акцент на необхідності розроблення наступного етапу антикорупційної стратегії як однієї із важливих умов досягнення стійкої національної безпеки. Зокрема запропоновано: сформувати інформаційний простір для реалізації державної політики протидії корупції у контексті забезпечення національної безпеки України відповідно забезпечивши цю діяльність необхідними матеріально-технічними ресурсами та програмним забезпеченням; створити електронну базу даних матеріальних та нематеріальних активів сектору національної безпеки України; забезпечити належний контроль за використанням бюджетних коштів у системі національної безпеки України; здійснити повну гармонізацію вітчизняних стандартів і систем якості товарів та послуг у сфері національної безпеки з метою усунення можливостей вчиняти корупційні правопорушення; фактично створити та укомплектувати кваліфікованими кадрами Бюро фінансових розслідувань; забезпечити включення до складу Ради національної безпеки і оборони України суб'єктів у сфері протидії корупції; запровадити

належний контроль за переходом державних службовців на інші керівні посади після їх звільнення зі служби у зв'язку з вчиненими корупційними правопорушеннями та порушеннями, пов'язаними з корупцією; розробити «єдине вікно» взаємодії з міжнародними донорами щодо матеріально-фінансової та консультаційної підтримки у сфері протидії корупції як один із найважливіших аспектів підвищення національної безпеки.

Крім того, удосконалено класифікацію низки засад антикорупційної політики, що потребують законодавчого закріплення та полягають у тому, що: мають забезпечуватися верховенство права, реалізуватися людські та громадянські права і свободи, надаватися гарантія поваги до гідності будь-якого громадянина; усі суб'єкти права власності мають бути рівними перед законом, конкуренція в економічному сегменті повинна бути захищеною; державна влада повинна реалізовуватися згідно з чітким поділом на законодавчу, виконавчу та судову; підготовка та ухвалення рішень органами державної влади та місцевим самоврядуванням мають бути відкритими та прозорими; мають забезпечуватися принципи свободи, соціальної справедливості і творчої самореалізації, залучення громадськості до управління справами державного та суспільного значення; повинні реалізовуватися засади соціального партнерства та громадянської солідарності; має забезпечуватися взаємодія між суб'єктами у сфері протидії корупції, що передбачає розробку та дотримання високих антикорупційних стандартів.

Автором запропоновано шляхи оптимізації організаційного забезпечення національної безпеки органами протидії корупції в Україні, в результаті чого запропоновано: започаткувати багатоцільову систему протидії корупції; удосконалити діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції, спрямовану на ефективну перевірку електронних декларацій, покращення роботи в частині перевірки політичних партій; спростити податкову звітність; посилити вимоги до роботи структур контролю-наглядового профілю, а в майбутньому скоротити кількість таких документів як ліцензії, дозволи, патенти; розмежувати органи державної влади стосовно їх повноважень, згідно з якими надаються адміністративні послуги і виконуються контролю-наглядові чи інспекційні функції; забезпечити прозорість приватизаційного процесу, а також процесу державних закупівель, тендерів та аукціонів; розвивати електронне урядування; забезпечити подальше реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування з метою забезпечення їх професійності; залучити громадян до формування громадських об'єднань з протидії корупції; створити систему підготовки фахівців з антикорупційних заходів та антикорупційної освіти спеціалістів з кожної спеціальності.

Варто звернути увагу на класифікацію корупційних проявів, яка включає наступні їх види: 1) партійна корупція: порушується порядок фінансування; ухвалюються партійні рішення поза внутрішньопартійними демократичними механізмами; створюються «партії для продажу»; фактично продаються потенційно прохідні місця у партійному списку (у державах, що мають

виборчу систему, якою передбачені закриті списки); використовуються «підставні донори», щоб обійти ліміти на пожертви партіям (у країнах із встановленими лімітами) тощо; 2) електоральна корупція: порушуються правила надходжень у виборчі фонди; усіяко підкуповуються виборці та члени виборчкомів; застосовується адміністративний ресурс в інтересах деяких виборчих суб'єктів тощо; 3) лобістська корупція: непрозорі, тіньові пособи просувати у владних структурах інтереси певних людей за отримання винагороди та ін.; 4) представницька корупція: депутат змінює парламентську фракцію чи вдається до інших дій, що порушують політичну етику, керуючись корисливими мотивами; 5) клієнтарно-патронажна корупція: використовуються державні ресурси, щоб просувати інтереси, які мають певні індивідуальні чи колективні актори; поширюються прояви непотизму, кронізму, фаворитизму; вчиняються дії, що обумовлюють конфлікт інтересів, тощо; 6) судова корупція, відповідно до якої органи судочинства реалізують політичне замовлення.

Слід визнати, що кандидатська дисертація Швидкого Я.Ю. є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту й, безперечно, має постульовану саме автором науково-теоретичну та практичну цінність. Наукові висновки і теоретичні положення дисертаційної роботи фактично доведені до рівня конкретних пропозицій і практичних рекомендацій для використання в галузі державного управління.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Наукові результати дисертаційної роботи опубліковані в 11 наукових працях, зокрема в 6 статтях у наукових фахових виданнях з державного управління, 1 статті в іноземному виданні та 4 тезах доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Основні положення дисертаційної роботи були презентовані та обговорені на: міжнародній науково-практичній конференції «Напрями вдосконалення механізмів державного управління в умовах сучасних реформаційних процесів» (м. Запоріжжя, 2019 р.), круглому столі до Дня захисника Вітчизни «Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників ООС (АТО)» (м. Київ, 2019 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Інституційні трансформації ринку праці в умовах євроінтеграції» (м. Київ, 2019 р.) та II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Форум прямої демократії» (м. Київ, 2019 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Структурно дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та додатків, які системно розкривають основну мету дослідження. У дисертації автором чітко окреслені: мета, завдання, предмет і об'єкт дослідження. Автором проаналізовані та використані нормативні документи, дані статистичних довідників, інформаційно-аналітичних бюлетенів, монографії, довідкова література, включаючи зарубіжну, численні публікації у вітчизняних та зарубіжних виданнях, рекомендації міжнародних експертів, офіційні публікації міжнародних інститутів та організацій. Дисертант достатньо виважено і критично оцінює погляди різних дослідників, аргументовано

доводить власну позицію. Висновки та пропозиції сформульовані чітко і повністю передають зміст основних результатів проведеного наукового дослідження. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки і рекомендації у повному обсязі розкриті й обґрунтовані в тексті дисертації. У цілому дисертація Швидкого Я.Ю. «Механізми інституційного забезпечення протидії корупції» за своїм змістом та одержаними результатами відповідає паспорту спеціальності 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Дисертаційне дослідження на тему «Механізми інституційного забезпечення протидії корупції» виконано на високому науково-теоретичному рівні. Водночас, оскільки окремі його положення з дискусійними, що пов'язано з означенням дисертантом власної позиції окремих досліджуваних проблем, слід зробити певні уточнення, застереження та рекомендації з метою подальшого вдосконалення досліджуваної проблематики.

1. У підрозділі 1.1 «Протидія корупції у контексті сучасних дослідницьких підходів» автор наводить структурні аспекти національної безпеки (с. 29-30). Варто було б проаналізувати, які з названих елементів є найбільш значущими у її досягненні.

2. У підрозділі 1.2 (с. 39-54) автор розглядає особливості впливу корупційних явищ на національну безпеку країни. У зв'язку з поширенням таких процесів як міжнародна інтеграція, глобалізація автору варто було б розглянути вплив корупційних явищ на національну безпеку країни і в даному контексті, а саме визначити негативні аспекти, з якими стикнеться наша країна, при недосягненні успіху у сфері протидії корупції у нових глобальних умовах.

3. У підрозділі 2.1. «Сучасний стан реалізації механізмів інституційного забезпечення протидії корупції» автор зазначає, що «те, як у подальшому буде розвиватися геополітична обстановка, буде визначати боротьбу за сфери впливу між головними світовими силовими центрами (Сполучені Штати, Європа, Японія, Китай, Росія та Індія) в першу чергу за ринки збуту, стратегічні ресурси та місце лідера в межах регіону, консолідація неоднорідних країн, (передусім держав ісламського світу) для того, щоб захистити власні інтереси» (с. 79). Автору доцільно було б висловити власне бачення щодо особливостей досягнення національної безпеки у контексті глобальної перебудови світу та визначити вплив корупції на даний процес.

4. У підрозділі 2.3. «Проблеми реалізації механізмів інституційного забезпечення протидії корупції» автор зазначає, що «тривале існування корупції можливе навіть у державах із розвиненою демократією та відкритою ринковою економікою. Різниця між країнами полягає не в тому, наявна чи відсутня корупція як така, а в тому, яким є її масштаби, характер, вплив на соціальні процеси економічного, політичного, правового чи іншого характеру» (с. 118). Залишається незрозумілим, який рівень корупції автор вважає прийнятним для України, коли можна зробити висновок про досягнення успіху у даній сфері.

Проте відзначені недоліки мають, в основному, дискусійний характер, не є принциповими та не знижують загальний теоретичний і практичний рівень дисертаційного дослідження. Наведені зауваження та пропозиції є здебільшого рекомендаційними і не знижують високої оцінки наукового доробку дисертанта.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання кандидата наук. Дисертаційна робота Швидкого Ярослава Юрійовича на тему: «Механізми інституційного забезпечення протидії корупції» є завершеним, цілісним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам пп. 9, 10 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013р. №567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Офіційний опонент:

Кандидат наук з державного управління,
полковник Збройних Сил України

I.I. Савка

Підпис Савки І.І. засвідчую
Начальник адміністративного відділу військової частини А0235-ІІ
полковник Сергій СОЛОДОВНИКОВ

